

Sygn. akt VIII Ca 77/13

POSTANOWIENIE

Dnia 17 kwietnia 2013 r.

Sąd Okręgowy w Toruniu VIII Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Rafał Krawczyk (spr.)
Sędziowie:	SSO Katarzyna Borowy SSO Ilona Dąbek
Protokolant:	st. sekr. sąd. Izabela Bagińska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 10 kwietnia 2013 r.

sprawy z wniosku (...) **Spółki Akcyjnej w G.**

z udziałem **J. N.**

o stwierdzenie nabycia w drodze zasiedzenia służebności gruntowej

na skutek apelacji wnioskodawcy

z dnia 21 grudnia 2012 r.

sygn. akt XI Ns 420/12

p o s t a n a w i a :

I. oddalić apelację;

II. zasądzić od wnioskodawcy (...) Spółki Akcyjnej w G. na rzecz uczestniczki J. N. kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt VIII Ca 77/13

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 21 grudnia 2012 r. Sąd Rejonowy w Toruniu oddalił wniosek (...) S.A. w G. o stwierdzenie nabycia w drodze zasiedzenia służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu, obciążającej nieruchomość położoną w M., Kw nr (...), stanowiącą własność J. N. oraz zasądził od wnioskodawcy na rzecz uczestniczki 497 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania. Istotne z punktu widzenia przedmiotu sprawy ustalenia faktyczne były następujące: w 1982 obecna działka (...) stanowiła część nieruchomości o pow. 24, 53 ha. W dniu 18 lutego 1981 (...) - Przedsiębiorstwo (...) w B. zwróciło się do Wojewódzkiego Biura (...) w T. o zatwierdzenie planu linii średniego napięcia 15 kV i jej 11 odgałęzień według załączonego planu, planu stacji transformatorowych słupowych M. III do XII oraz planu linii niskiego napięcia 0, 4 kV dla wsi M.. Jako inwestora wskazano Zakład (...)

oraz Urząd Wojewódzki w T., wykonawcą robót miało być przedsiębiorstwo (...). W dniu 31 marca 1981 wydano pozwolenie na budowę inwestycji. W dniu 3 czerwca 1982 dokonano odbioru technicznego wzniesionych urządzeń elektrycznych w postaci stacji transformatorowej, transformatora oraz linii napowietrznych średniego napięcia 15 kV długości 470 m wraz ze słupami, posadowionych w M. IV. W protokole wskazano, że urządzenia będą własnością Zakładu (...) i przez niego konserwowane. Przez teren obecnej działki nr (...) przebiegała linia średniego napięcia 15 kV długości około 37 m, znajduje się na niej podwójny słup energetyczny. Urządzenia zostały podłączone pod napięcie w dniu 1 kwietnia 1982 r. W dniu 13 stycznia 2012 r. obecna właścicielka nieruchomości J. N. wystąpiła przeciwko wnioskodawcy z pozwem o ochronę własności i zapłatę. Postępowanie jest zawieszono do czasu prawomocnego zakończenia niniejszego postępowania

Oceniając powyższe z punktu widzenia art. 352 § 1 k.c. w związku z art. 292 k.c. i art. 172 k.c. Sąd Rejonowy uznał, że spełniona jest przesłanka korzystania z trwałego i widocznego urządzenia (linia napowietrzna 15 kV oraz podwójny słup), przez wnioskodawcę a wcześniej jego poprzedników prawnych. Bieg terminu zasiedzenia w odniesieniu do spornej służebności rozpoczął się z chwilą odbioru urządzeń tj. z dniem 3 czerwca 1982, a więc pod rządami art. 172 k.c. w pierwotnym brzmieniu.

Decydujące dla wyniku sprawy było więc, czy poprzednik wnioskodawcy Skarb Państwa uzyskał posiadanie w dobrej czy też w złej wierze. Sąd Rejonowy przyjął złą wiarę wskazując, że Skarb Państwa nie legitymował się umową z właścicielem ustanawiającą służebność ani też decyzją administracyjną w przedmiocie wywłaszczenia nieruchomości wydaną w trybie ustawy z 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości, czy ustawy z 29 kwietnia 1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczeniu nieruchomości, a tylko takich sytuacjach mógłby pozostawać w usprawiedliwionym przekonaniu, że dysponuje częścią cudzej nieruchomości zgodnie z prawem. Samo uzyskanie przez inwestora pozwolenia na budowę nie przesądza, że był on posiadaczem w dobrej wierze urządzeń wzniesionych na cudzym gruncie bowiem w świetle przepisów ustawy z 31 stycznia 1961 Prawo budowlane warunkiem wydania pozwolenia budowlanego nie było legitymowanie się tytułem prawnym do gruntu. Również uprawnień wynikających z zarządzenia o powszechnej elektryfikacji opartego o powołaną ustawę z 1950 nie można utożsamiać z uprawnieniami jakie dawała przedsiębiorstwu energetycznemu ustawa wywłaszczeniowa lub umowa z właścicielem ustanawiająca służebność, gdyż uprawnienia te były ograniczone do etapu elektryfikacji a zatem prowadzenia prac przygotowawczych i wykonania robót.

Termin wymagany dla stwierdzenia zasiedzenia nieruchomości w złej wierze wynosił – w momencie rozpoczęcia jego biegu - 20 lat, zaś w dobrej wierze 10 lat, a po nowelizacji art. 172 k.c. obowiązującej od 1 października 1990 r. odpowiednio 30 i 20 lat. Do dnia wejścia w życie nowelizacji daty nie upłynął wymagany okres zasiedzenia liczonego dla posiadania uzyskanego w złej wierze (20 lat), dlatego zgodnie z wymogiem ustawy nowelizującej, należy stosować nowe terminy zasiedzenia. I tak, termin 30 lat liczony od 3 czerwca 1982 upłynąłby z dniem 3 czerwca 2012 r., jednak wytoczenie przez uczestniczkę w styczniu 2012 powództwa przeciwko wnioskodawcy o ochronę własności i odszkodowanie przerwało bieg zasiedzenia po myśli art. 123 k.c. w związku z art. 175 k.c.

Jako podstawę orzeczenia o kosztach Sąd Rejonowy wskazał art. 520 § 1 k.p.c.

Wnioskodawca złożył apelację od powyższego postanowienia, zarzucając:

- naruszenie art. 172 § 1 k.c. w zw. z 292 k.c. poprzez jego niezastosowanie, w sytuacji, gdy z okoliczności faktycznych sprawy wynikało, że wnioskodawca posiadał w dobrej wierze przedmiotową służebność gruntową o treści odpowiadającej służebności przesyłu;
- naruszenie art. 172 § 2 k.c. w zw. z art. 292 k.c. poprzez jego zastosowanie w sytuacji, gdy z okoliczności faktycznych sprawy wynikało, że wnioskodawca posiadał w dobrej wierze przedmiotową służebność gruntową;
- sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego (w szczególności dokumentu w postaci protokołu odbioru technicznego urządzeń elektrycznych nr (...)), polegającą na błędnym ustaleniu, że termin zasiedzenia przedmiotowej służebności rozpoczął swój bieg z dniem 3 czerwca 1982 r., w sytuacji

gdy z materiału dowodowego wynikało, że urządzenia przesyłowe zostały załączone pod napięcie z dniem 1 kwietnia 1982 r., a zatem to w tej dacie poprzednik prawny wnioskodawcy objął w posiadanie przedmiotową służebność gruntową i to w tej dacie rozpoczął swój bieg termin zasiedzenia;

- naruszenie art. 234 k.p.c. oraz art. 6 k.c. i 7 k.c., polegające na przyjęciu, że wnioskodawca był posiadaczem służebności w złej wierze, pomimo że wnioskodawca wskazywał, że korzysta z domniemania prawnego dobrej wiary, powoływał okoliczności wzmacniające to domniemanie i domniemanie to nie zostało skutecznie obalone w toku postępowania, uczestnicy postępowania nie udowodnili złej wiary poprzednika prawnego wnioskodawcy w chwili objęcia przedmiotowej służebności gruntowej w posiadanie, a ponadto polegające także na przyjęciu, że wnioskodawca, pomimo iż korzystał z domniemania prawnego dobrej wiary, winien był wykazać swoją dobrą wiarę przedkładając zgodę właściciela nieruchomości na posadowienie urządzeń przesyłowych lub decyzję wywłaszczeniową wydaną w oparciu o przepisy ustawy z 1958 r. lub 1985 r., co jest sprzeczne z istotą domniemania prawnego;

- sprzeczność istotnych ustaleń z treścią zebranego w sprawę materiału dowodowego polegającą na uznaniu wnioskodawcy za posiadacza służebności w złej wierze pomimo jednoczesnego ustalenia, że urządzenia przesyłowe zostały posadowione na przedmiotowej nieruchomości w ramach powszechnej elektryfikacji wsi i osiedli realizowanej w oparciu o przepisy ustawy z dnia 28 czerwca 1950 r. o powszechnej elektryfikacji wsi i osiedli, co usprawiedliwia dobrą wiarę wnioskodawcy a ponadto wskazuje na brak bezprawności zachowania poprzednika prawnego wnioskodawcy w momencie objęcia przedmiotowej służebności gruntowej w posiadanie;

- naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. polegające na dokonaniu oceny dowodów w sposób z sprzeczny z zasadami doświadczenia życiowego i zasadami logiki poprzez przyjęcie, że fakt posadowienia urządzeń przesyłowych na przedmiotowej nieruchomości w oparciu o przepisy ustawy z dnia 28 czerwca 1950 r. o powszechnej elektryfikacji wsi i osiedli nie uzasadnia przyjęcia dobrej wiary poprzednika prawnego wnioskodawcy w momencie objęcia w posiadanie przedmiotowej służebności gruntowej;

- naruszenie art. 520 § 1 k.p.c., polegające na zastosowaniu jego jako podstawy prawnej do zobowiązania wnioskodawcy do zwrotu uczestniczce kosztów postępowania,

- naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. poprzez wskazanie w uzasadnieniu postanowienia jako podstawy prawnej rozstrzygnięcia o kosztach postępowania przepisu art. 520 § 1 k.p.c., a tym samym niewłaściwe wyjaśnienie podstawy prawnej rozstrzygnięcia w przedmiocie kosztów postępowania

Skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia i i stwierdzenie, że nabył z dniem 1 kwietnia 2002 r. w drodze zasiedzenia służebność gruntową o treści odpowiadającej służebności przesyłu, opisaną we wniosku, oraz o zasądzenie od uczestniczki na jego rzecz kosztów postępowania za obie instancje, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.

Uczestniczka wniosła o oddalenie apelacji oraz o zasądzenie zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

Apelacja podlegała oddaleniu jako bezzasadna.

Ustalenia faktyczne Sądu I instancji są prawidłowe, znajdują odzwierciedlenie w należycie ocenionym materiale dowodowym i nie są kwestionowane w apelacji. Dlatego też Sąd Okręgowy przyjmuje je za własne i czyni podstawą również swojego orzeczenia. W sprawie niniejszej istotne dla rozstrzygnięcia jest w szczególności ustalenie, że odbiór techniczny posadowionych na działce poprzedników uczestników urządzeń energetycznych nastąpił w dniu 3 czerwca 1982 r. zaś podłączenie pod napięcie nastąpiło wcześniej bo 1 kwietnia 1982 r. (protokół odbioru technicznego k. 100-103) Nie ma również wątpliwości, że poprzednik prawny wnioskodawcy – przedsiębiorstwo państwowe Zakłady (...) – Zakład (...), korzystał z opisanych urządzeń w sposób odpowiadający treści służebności gruntowej, a korzystanie

to odpowiadało wymogowi z art. 292 zd. 1 k.c. w myśl którego nabycie służebności przez zasiedzenie jest dopuszczalne jedynie wówczas, gdy polega na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia.

Warunkiem zasiedzenia służebności jest jej nieprzerwane posiadanie przez okres określony ustawą. Terminy zasiedzenia nieruchomości oraz służebności wynosiły, przed nowelizacją kodeksu cywilnego dokonaną ustawą z dnia 28 lipca 1990 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 55 poz. 321), obowiązującą od 1 października 1990 r., 20 lat w przypadku gdy posiadanie zostało uzyskane w złej wierze i 10 lat gdy posiadanie uzyskano w dobrej wierze. Wskutek nowelizacji dokonanej ustawą z dnia 28 lipca 1990 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 55 poz. 321), obowiązującą od 1 października 1990 r. terminy te wydłużono odpowiednio do 30 i 20 lat, a zgodnie z przepisem przejściowym jeżeli przed jej wejściem w życie dotychczasowe terminy zasiedzenia nie minęły, należy stosować przepisy nowe.

Zgodnie z ugruntowanym orzecznictwem, w dobrej wierze jest ten, kto ma usprawiedliwione podstawy do przekonania, że przysługuje mu odpowiednie prawo do władania nieruchomością. W przypadku służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu chodzi o usprawiedliwione przekonanie o prawie do władania nieruchomością w zakresie pokrywającym się z taką służebnością (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 stycznia 2009 r. I CSK 265/08, Lex nr 523632). Tymczasem w realiach sprawy niniejszej poprzednik prawny wnioskodawcy nie miał jakichkolwiek podstaw do założenia, że faktycznie przysługuje mu tytuł prawny do ingerencji w nieruchomość ówczesnych właścicieli. Uzyskanie zezwolenia na wybudowanie infrastruktury (stacji transformatorowej, transformatora i linii napowietrznych) czyniło zadość wymogom prawa administracyjnego, nie stanowiło natomiast materialnoprawnej podstawy do ingerencji w sferę prawa własności przedmiotowych działek. Wynikające z art. 4 ust. 1 cyt. ustawy z dnia 28 czerwca 1950 r. o powszechnej elektryfikacji wsi i osiedli prawo wstępu na posesje i do budynków, dokonywania tam oględzin i pomiarów oraz wykonywania robót i zakładania urządzeń, jakich wymagać będzie powszechna elektryfikacja, było, jak wynika z tego przepisu, wyraźnie ograniczone do konkretnych czynności związanych wyłącznie z budową urządzeń. Korelował z tym przewidziany w ust. 2 tego artykułu obowiązek właściciela, użytkownika, dzierżawcy, najemcy, posiadacza lub zarządcy budynku albo posesji umożliwienia wstępu i wykonania czynności określonych w ust. 1. Regulacja ta nie zajmowała się zaś w ogóle tytułem prawnym do korzystania z cudzego gruntu przez przedsiębiorstwo przesyłowe. Zdaniem więc Sądu Okręgowego w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę, nie można przywołanego unormowania interpretować szerzej i wywodzić z niego prawa przedsiębiorstwa przesyłowego do następczego (po wybudowaniu urządzeń) wykorzystywania gruntu przez utrzymywanie na nim urządzeń energetycznych. Regulacje ograniczające własność mają charakter wyjątkowy w związku z czym wykładnia, jaką prezentuje wnioskodawca, jest niedopuszczalna. Poprzednik wnioskodawcy był więc uprawniony do zainstalowania urządzeń, ale nie miał tytułu do wykorzystywania przedmiotowej nieruchomości jako elementu swojej sieci.

W celu legalnego korzystania z cudzej nieruchomości, budujący urządzenia przesyłowe powinien uzyskać prawo do dysponowania – w ograniczonym zakresie - tą nieruchomością. Dobra wiara w chwili stawiania urządzeń nie oznacza powstania po stronie przedsiębiorstwa energetycznego prawa do korzystania z nieruchomości skutecznego wobec każdorazowego jej właściciela, odpowiadającego treści służebności przesyłowej. Zaniechanie rozwiązania tych kwestii oznacza brak tytułu prawnego do dalszego ingerowania w sferę cudzej własności (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 2009 r., II CSK 594/08, Lex nr 510969). Niezależnie więc od istnienia podstaw do samego przeprowadzenia linii energetycznej wraz z infrastrukturą, przedsiębiorstwo przesyłowe musi w każdym przypadku uzyskać odpowiednie uprawnienia na podstawie przepisów kodeksu cywilnego, czy to na podstawie umowy z właścicielem nieruchomości, czy przez ustanowienie odpowiedniej służebności przez sąd

Skarżący powołuje się na domniemanie dobrej wiary wynikające z art. 6 k.c.. jednak ustalenie, że nie uzyskał on cywilnoprawnego tytułu do korzystania z cudzej nieruchomości ani decyzji wyłączeniowej, przy uwzględnianiu, że był przedsiębiorstwem korzystającym z profesjonalnej obsługi prawnej, jest całkowicie wystarczające do wzruszenia tego domniemania. Nie sposób wręcz zrozumieć, czym przekonanie wnioskodawcy o prawie do korzystania

z przedmiotowej nieruchomości miało, jego zdaniem być usprawiedliwione. Bezspornie przepisy ustawy o powszechnej elektryfikacji takiego założenia nie uzasadniały.

W efekcie przyjęć należy, że Zakład (...) w T. był związany, terminem zasiedzenia przewidzianym dla uzyskania posiadania w złej wierze. Początek biegu tego terminu zdaniem Sądu Okręgowego należy liczyć nie od daty podłączenia urządzeń pod napięcie tj. od 1 kwietnia 1982 r. lecz od daty odbioru technicznego tj. od 3 czerwca 1982 r. Dopiero bowiem od tej drugiej daty można mówić o korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia (art. 292 k.c.) przez poprzednika wnioskodawcy. Nawiasem mówiąc kwestia ta ma z punktu widzenia wyniku sprawy wtórne znaczenie, gdyż przy przyjęciu którejkolwiek z tych dat, 20-letni okres nie upłynął przez 1 października 1990 r. tj. wejściem w życie nowelizacji art. 172 k.c. wydłużającej terminy zasiedzenia. Termin zasiedzenia wynosił więc 30 lat i został przerwany jak słusznie wskazał Sąd Rejonowy, przez wytoczenie przez uczestniczkę powództwa negatoryjnego.

Rację ma skarżący jedynie co do wskazania przez Sąd Rejonowy niewłaściwej podstawy prawnej orzeczenia o kosztach postępowania. Nie ma wątpliwości, że w istocie Sąd Rejonowy rozstrzygnął koszty po myśli art. 520 § 2 k.p.c. obciążając kosztami w całości wnioskodawcę. Zastosowanie tego przepisu było zasadne, albowiem w sprawach o zasiedzenie sprzeczność co do wyniku sprawy oczekiwanego przez wnioskodawcę i uczestniczkę postępowania jest wyraźna (por. postanowienie SN z dnia 26 lipca 2012 r., Lex nr 1228797). Przywołanie przez Sąd Rejonowy art. 520 § 1 k.p.c. było więc najpewniej wynikiem omyłki.

Skoro więc zarzuty podniesione w apelacji dotyczące istoty sprawy były nietrafne, a orzeczenie Sądu I instancji było prawidłowe z punktu widzenia prawa materialnego, apelację należało oddalić (art. 385 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). O kosztach zastępstwa procesowego za II instancję Sąd Okręgowy postanowił po myśli art. 520 § 2 k.p.c. w zw. z § 8 ust. 3 w zw. z § 13 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz .U. Nr 163 poz. 1348 ze zm.).